

Poslání Michaelovo

Devátá přednáška

Dornach, 12. prosince 1919

GA 194

Rudolf Steiner

Dornašská stavba. Dualismus v životě a filozofii, na jehož místo musela být dána trojice Lucifer-Kristus-Ahriman. Princip metamorfózy v souvislosti s evolucí a involucí jako například v utváření sloupů v dornašské stavbě.

Náš odjezd se několik dní zdržel, mohu zde tedy dnes, zítra a pozítří k vám hovořit. Uspokojuje mne to zvláště proto, že se dostavilo několik přátel z Anglie, k nimž budu moci takto hovořit ještě před odjezdem.

Tito přátelé viděli, že naše stavba Goetheana v těžkých letech pokročila. Nemohla být ovšem dodnes skončena a sotva můžeme dnes s určitostí předpovědět dobu jejího dokončení. Avšak to, co zde dnes již je, vám ukazuje, z jakých duchových základů tato stavba vyrostla a jak souvisí s duchovním hnutím, zde zastupovaným. Mohu tedy právě při této příležitosti, kdy po dlouhé době mohu opět promlouvat k většímu počtu našich anglických přátel,

zvolit výchozí bod našich úvah právě z této stavby. V obou následujících dnech připojíme pak to, co se dá říci v souvislosti s touto stavbou: něco jiného, o čem lze tvrdit, že je to právě v přítomné době důležité, aby to bylo vysloveno.

Kdo pozoruje naši stavbu, kterou lze dnes alespoň dle její ideje přehlednout, tomu bude nápadnou zvláštní souvislost této stavby s naším duchovním hnutím a získá dojem - snad právě z této stavby, tohoto reprezentanta našeho duchovního hnutí - jaké asi chce toto duchovní hnutí být. Představte si, kdyby nějaké sebevíce rozšířené sektářské hnutí se rozhodlo postavit si pro svá shromáždění takový dům ... co by se stalo? Nuže, dle potřeb této společnosti nebo sdružení pořídila by se menší nebo větší stavba v tom neb onom stavebním slohu a snad byste v této stavbě našli méně nebo více symbolických znaků, poukazujících na to, co se má v této stavbě konat. Snad byste také tu a tam našli obraz, který by poukazoval na to, co se v této stavbě zamýšlí učit nebo vůbec předvádět. Pozorovali jste, že toto všechno se při této stavbě Goetheana neuskutečnilo. Tato stavba nebyla pouze zevním způsobem vybudována pro potřeby anthroposofického hnutí nebo anthroposofické společnosti, nýbrž tak jak zde stojí, ve všech svých jednotlivostech zrodila se z toho, co v duchovním vztahu a také jinak chce naše hnutí světu představovat. Toto hnutí nemohlo se spokojit s tím, že by pořídilo dům v tom neb onom slohu, toto hnutí cítilo v okamžiku, kdy se mohlo hovořit o stavbě takového vlastního domu, nutnost, nalézt *vlastní* sloh ze základů naší duchovní vědy sloh, kterým ve všech jednotlivostech je vyjádřeno to, co tímto naším hnutím protéká jakožto duchovní substance. Zde by na příklad bylo nemyslitelné nechat postavit právě pro toto naše hnutí libovolný dům v libovolném slohu. Z toho by se mělo předem vyvozovat, jak daleko je vzdáleno to, co je tímto hnutím myšleno, od jakéhokoli sebevíce rozšířeného sektářského nebo podobného hnutí. Museli jsme nejen postavit dům, nýbrž najít sloh, který vyjadřuje přesně totéž, co se vyslovuje každým slovem, každou větou naší anthroposoficky orientované duchovní vědy.

Jsem přesvědčen, že jestliže se dostatečně přistoupí na to, co lze v tvarech této stavby opravdu pocítit (pozorujte, říkám: co lze pocítit, ne co lze vymudrovat), kdo to dovede pocítit, vyčte z pocitěných tvarů této stavby, co je jinak vyjadřováno slovem.

To není něco zevního, to je něco, co nejnivněji souvisí s celým způsobem, jak je toto duchovní hnutí míněno. Toto duchovní hnutí chce být něčím jiným než zejména ona duchovní hnutí, která v lidstvu poněmáhu vzházela od začátku 5. poatlantského kulturního období, - řekněme od středu 15.století. A v základě

spočívá přesvědčení, že dnes je nutno, aby současná doba postavila do vývoje lidstva něco jiného, než co se dosud od středu 15. století do tohoto vývoje lidstva stavělo. Nejcharakterističtějším z toho, co se uskutečnilo v civilizovaném lidstvu v posledních třech až čtyřech stoletích, zdá se mi být následující: zevní život praxe v nejširším okruhu, která se přece notně zmechanizovala, tvoří dnes říši samu pro sebe. Tvoří pro sebe říši, na kterou si činí jakoby monopolně nárok ti, kdož se domnívají, že jsou životními praktiky. Vedle této zevní životní praxe, která se vytvořila ve všech oborech tak zvaného praktického života, vedle této životní praxe máme řadu duchovních názorů, světových názorů, filosofii nebo jak to již nazveme, které se v základu vzato postupně, ale zvláště v posledních třech až čtyřech stoletích, *životu odcizily*, které se do jisté míry v tom, co člověku dávají jakožto city, pocity, vznášejí *nad* vlastní životní praxí.

A rozdílnost obou těchto proudů je tak příkrá, že se dá říci: nyní právě nastala doba, v níž si tyto dva proudy naprosto nerozumějí, nebo snad lépe řečeno, nenacházejí se v nich žádné styčné body, aby na sebe vzájemně působily. Staráme se dnes o své továrny, budujeme železnice a posíláme parníky přes moře, užíváme telegrafu a telefonu, - to všechno konáme, zatím co životní mechaniku necháváme do určité míry se odvíjet a sami se necháváme do této životní mechaniky zapřahat. A mimo to kážeme. Káže se vlastně hodně. Stará církevní vyznání se káže v kostelích, politikové v parlamentech, různé snahy v různých oborech mluví o požadavcích proletariátu, o požadavcích žen; mnoho, mnoho se káže a obsah těchto kázání je přece ve smyslu dnešního lidského vědomí něco zajisté jasně chtěného ... Avšak jestliže bychom se zeptali: kde je most mezi tím, co kážeme a tím, co utváří náš zevní život v jeho praxi ... kdybychom chtěli poctivě a pravdivě odpovědět, tu bychom ze současného hnutí doby správnou odpověď nenašli.

Nejnázoměji ... a jen proto volím následující zjev, protože jím se to jeví nejnázorněji: víte přece, že dnešnímu lidstvu jsou dány mimo všech ostatních příležitostí ke kázání různé *tajné společnosti*. Z těchto tajných společností vezmeme - řekněme - obyčejné zednářské lóže, také ony s jejich nejhlubšími nebo nejvyššími stupni: nalezneme symboliku; symboliku - trojúhelník, kruh, úhelník a podobně. V takových souvislostech najdeme dokonce často užívané slovo: stavitel všech světů.

Co to všechno je? Vrátime-li se nazpět do 9., 10., 11. století a pohlédneme-li na civilizovaný svět, v němž se tyto tajné společnosti, tyto zednářské lóže v civilizaci rozšiřovaly jako krém, shledáme, že všechny nástroje,

kteří leží jakožto symbol na oltářích těchto zednářských lóží, užívaly se ke stavbě domů a kostelu. Úhelníku, kruhů, vlastně kružidel, vodních vah, olovnic užívalo se v zevní životní praxi. Ve spojení s věcmi, které zcela ztratily souvislost se životní praxí, se v zednářských lóžích řeční, - a říkají se o nich různé pěkné věci, které jsou zajisté velice pěkné, avšak zevnímu životu, zevní životní praxi jsou naprosto cizí. Dospěli jsme k ideám, k myšlenkovým útvarům, jimž schází hnací síla, aby zasáhly do života. Postupně jsme došli tak daleko, že naši lidé pracují od pondělí do soboty a v neděli si poslechnou kázání: tyto dvě věci nemají spolu co činit. A když kážeme, často používáme věci, které ve starších dobách úzce souvisely se zevní životní praxí, jakožto symbolů pro krásu, pravdu, dokonce pro ctnost ... avšak tyto věci jsou životu cizí. Došli jsme tak daleko, že věříme, že čím více jsou naše kázání životu cizí, tím více jsou vynesena do duchovních světů. Obyčejný profánní svět je něco méněcenného. A dnes se pohlíží na různé požadavky, vystupující z hlubin lidstva, avšak podstata těchto požadavků se nechápe. Neboť jaká je často souvislost mezi oněmi kázáními společností, pronášených ve více nebo méně pěkných pokojích o tom, jak je člověk dobrý, o - nu, řekněme - milování všech lidí bez rozdílu rasy, národnosti atd., dokonce barvy ... jakápak je souvislost mezi těmito kázáními a tím, co se zevně děje a co spolu-podpo- rujeme, co spolu-konáme tím, že stříháme své kupony a necháme si vyplácet své renty bankami, které se tím starají o zevní životní praxi - tedy se zásadami opravdu zcela jinými než o jakých mluvíme ve svých pokojích jakožto o zásadách dobrých lidí. Zakládáme na příklad theosofické společnosti, v nichž mluvíme všem lidem právě o bratrství; avšak v tom, co mluvíme, nemáme nejmenší hnací sílu, abychom nějak ovládli to, co se děje také námi, když stříháme své kupony; neboť když stříháme kupony, uvádíme do pohybu celou řadu národohospodářských věcí. Náš život se zcela rozpadá v tyto dva od sebe oddělené proudy.

Může se tedy stát - nevyprávím školní případ, nýbrž příklad ze života - může se stát, dokonce se stalo, že mne vyhledala jedna dáma a řekla: někdo ke mně přijde a žádá po mně příspěvek. který se pak ale použije k podpoře lidí, pijících alkohol! To nemohu jako theosofka dělat! - To řekla ona dáma. Mohl jsem pouze odpovědět: hleďte, vy pobíráte rentu; víte vůbec, kolik pivovarů se vašim jměním zakládá a udržuje? - Při tom, na čem záleží, nejedná se o to, abychom na jedné straně kázali pro smyslové uspokojení naší duše, na druhé straně stavěli se do života tak, jak to vyžaduje životní rutina, vzešlá v posledních třech a čtyřech stoletích ... A jak málo lidí je dnes vůbec nakloněno přistoupit na základní problém současné doby. Čím to? Je to tím, že tento

dualismus opravdu vstoupil do života - a nejsilnějším se stal v posledních třech až čtyřech stoletích - mezi zevním životem a mezi našimi tak zvanými duchovními snahami. Většina lidí, kteří dnes mluví o duchu, mluví o něčem zcela abstraktním, světu cizím, o něčem, co není schopno zasáhnout do všedního života.

Otázka, problém, na nějž se tím poukazuje, musí být uchopen u svého kořene. Jestliže by se na tomto pahorku jednalo ve smyslu těchto snah posledních třech až čtyřech století, vyhledal by se snad nějaký architekt, proslulý architekt, a nechala by se zde zřídit krásná stavba, která by jistě mohla být krásná v nějakém stavebním slohu ... O to se jednat nemohlo. Neboť bychom pak do této stavby vcházeli, byli bychom obklopeni všeličím krásným v tom neb v onom slohu, a přednášeli bychom uvnitř věci, které by se k této stavbě hodily ... přibližně asi tak, jako se hodí všechny ty dnešní krásné řeči k zevní životní praxi, kterou lidé pěstují. Tomu tak být nemohlo, protože takto nebyla míněna duchovní věda, která se chce anthroposoficky orientovat. Tato byla hned od začátku míněna jinak. Byla míněna tak, že nebyl zbudován starý falešný protiklad ducha a hmoty, při čemž se pak jedná o duchu abstraktně a tento duch nemá možnost vnořit se do bytí a působení hmoty. Kdy se mluví o duchu oprávněně, kdy se mluví opravdu o duchu? Jen tehdy mluví se opravdu o duchu, oprávněně se mluví o duchu, míní-li se duch jakožto tvůrce toho, co je hmotné. Nejhorší řeči o duchu ... i když se na tuto nejhorší řeč o duchu pohlíží dnes často jako na nejhezčí, nejhorší řeči o duchu je, mluví-li se o něm jako o preludu, výmyslu, takovým způsobem, jakoby duch neměl vůbec přijít do styku s hmotou. Ne, o duchu se musí mluvit tak, že se míní duch, který má sílu bezprostředně se ponořit do hmoty. A mluví-li se o duchovní vědě, pak nesmí být míněna pouze tak, že se pouze vyvyšuje nad přírodu, nýbrž že je současně plně hodnotnou přírodní vědou. Mluví-li se o duchu, pak musí být míněn duch, s nímž se člověk může spojit tak, že tento duch se může prostřednictvím člověka také vetkávat do sociálního života. Duch, o němž se v salonech mluví pouze jako o tom, jemuž je nutno zalíbit se dobrotou a bratrstvím a který se dobře chrání ponořit se v bezprostřední život, takový duch není pravým duchem: takový duch je lidskou abstrakcí a povznesení se k němu není povznesením se k opravdovému duchu, nýbrž je právě posledním výronem materialismu.

Museli jsme proto zřídit stavbu, která je ve všech svých jednotlivostech myšlena, viděna z toho, co také jinak žije v naší anthroposoficky orientované duchovní vědě. A s tím také souvisí, že v této těžké době vzešlo pojednání o

sociální otázce z této duchovní vědy, která nechce být přeludem, výmyslem, nýbrž od začátku svého působení věcí života; která chce být právě opakem každého druhu sektářství; která chce vyčist, co spočívá ve velkých požadavcích doby a která chce těmto požadavkům doby sloužit. Zajisté, mnohé se na této stavbě nepodařilo; avšak dnes se opravdu také nejedná o to, aby se všechno hned podařilo, nýbrž jedná se o to, aby se v určitých věcech učinil začátek, nutný začátek. A domnívám se, že tento nutný začátek byl učiněn alespoň touto stavbou. Takže až jednou bude tato stavba dokončena, nebudeme uskutečňovat to, co máme uskutečňovat, v něčem, co nás obklopuje jako cizí stěny, nýbrž jak je ořechová skořápka přizpůsobena ořechu, tak bude přizpůsobena každá linie, každý svar a barva této stavby tomu, co protéká naším duchovním hnutím.

Bylo by již nutné, aby v současné době alespoň trochu lidí uznalo nutnost tohoto chtění, neboť právě na tomto chtění záleží.

Musím se ještě jednou vrátit k tomu, co je charakteristické ve vývoji civilizovaného lidstva v posledních třech až čtyřech stoletích. V tomto vývoji civilizovaného lidstva máme zjevy, které nám dobře charakterizují hlubší základy toho, co je v dnešní době v životě lidí nesmyslem; neboť je to nesmyslem. Je tomu tak, že dnes velká část lidských duší vlastně spí, opravdu spí. Jsme-li někde, kde se dnes odehrávají určité věci jakožto - řekl bych - opravdové protějšky veškerého civilizovaného života ... jsme-li někde, kde tyto protějšky nejsou přímo na očích, přesto se ale odehrávají v mnohých krajích dnešního civilizovaného světa a jsou významné, příznačné pro to, co se musí stále více a více vzdálat, shledáme, ano, lidé jsou se svými dušemi venku, mimo nej důležitější události doby; lidé žijí den ze dne, aniž by si ujasnili, co se vlastně v přítomné době děje, pokud jen se jich tyto události přímo netýkají! Zajisté, vlastní impulsy těchto událostí spočívají také v hlubinách podvědomí nebo nevědomí duševního života lidí.

Základem dualismu, který jsem uvedl, je dnes vlastně jiný, dualismus, vyjádřený - uvádím charakteristický příklad - Milionovým „Ztraceným rájem“. Je to však pouze zevní příznak něčeho, co prochází celým moderním myšlením, pocítováním, cítěním a chtěním. V novějším vědomí lidstva máme pocit protikladu mezi nebem a peklem; jiní to nazývají duchem a hmotou. V základu vzato jsou to jen rozdíly stupňů mezi nebem a peklem sedláka na venkově a mezi hmotou a duchem tak zvaného osvíceného filosofa našich dnu; vlastní myšlenkové impulsy, spočívající v základu, jsou přesně tytéž. Vlastní protiklad je onen mezi Bohem a ďáblem, mezi rájem a peklem. Pro člověka je jisté: ráj je

dobry, a je strašné, že lidé byli z ráje vypovězeni; ráj je cosi ztraceného: musí být opět hledán . . . a ďábel je strašný odpůrce, stojící proti všem mocnostem, které se spojují s pojmem ráje. Lidé, kteří vůbec netuší, jak duševní protiklady vládnou v nejzazších výhoncích našich sociálních protikladů a sociálních požadavků, nedovedou si vůbec představit, jaký dosah spočívá v tomto dualismu mezi nebem a peklem nebo mezi ztraceným rájem a zemí. Neboť ... dnes je nutno říci již něco zvlášť paradoxního, má-li se vyslovit pravda (- vlastně sotva se dá dnes říci o mnohých věcech pravda, aniž by se tato pravda nezdála být našim současníkům často bláznovstvím ale jako může být ve smyslu Pavlově moudrost lidí pošetilostí před Bohem, tak by mohla být moudrost dnešních lidí, nebo bláznovství dnešních lidí také bláznovstvím pro nazírání lidí budoucnosti -) lidé se poněáhu vesnili do takového protikladu mezi zemí a rájem ... a ono rajské staví na úroveň toho, oč je nutno usilovat jako o vlastně lidsky-božské a neví, že úsilí o toto rajské je pro člověka stejně špatné, jestliže to bez dalšího chce jako úsilí o protiklad. Neboť líčí-li se struktura světa tak. jak je jakožto představa základem Miltonova „Ztraceného ráje“, překrtí se síla, lidstvu záporná, jestliže se o ni usiluje jednostranně, na sílu božsky-dobrou a staví se proti ní protiklad, který vůbec není pravým protikladem; protiklad ďábla, protiklad toho, co v lidské přirozenosti odporuje dobru.

Protest proti tomuto názoru má spočívat v sousoší, které bude stát na východní straně naší stavby, devět a půl metru vysoké sousoší ze dřeva, v němž nebo jímž má být na místě luciferského protikladu mezi Bohem a ďáblem postaveno to, co musí být základem vědomí lidstva budoucnosti: trojnost mezi principem luciferským, Kristovým a ahrimanským.

O tajemství, spočívajícím zde v základě, ví dnešní civilizace tak málo, že se může říci následující: z důvodů, o nichž zde budu snad zase hovořit, z určitých důvodů nazvali jsme tuto stavbu Goetheanem, jakožto budující na goethovském pojetí umění a poznání. Avšak současně je nutno právě zde říci: v protikladu, který Goethe postavil ve svém „Faustu“ mezi dobrými mocnostmi a Mefistofelem, spočívá tentýž omyl, jako v Miltonově „Ztraceném ráji“: na jedné straně mocnosti dobré, na druhé straně špatná moc Mefistofelova. V tomto Mefistofelovi Goethe všelijak zpřeházal luciferské na jedné straně, ahrimanské na straně druhé; takže pro toho, kdo do věci vidí, jsou v Goethově Mefistofelovi promíchány dvě duchovní individuality, neorganicky promíchány. Člověk musí poznat, že jeho pravá bytost dá se vyjádřit pouze obrazem rovnováhy. Jako je

člověk na jedné straně v pokušení takřka vyrůst přes hlavu, vystoupit do fantasticky blouznivého, do nesprávně mystického, do všeho toho, co je fantastické, to je jedna mocnost. Druhou mocností je ta, která člověka takřka stahuje do hmoty, do střízlivosti, suchosti atd. Teprve potom chápeme člověka, když ho dle jeho podstaty pojímáme jakožto usilujícího o rovnováhu mezi, řekněme, prvkem ahrimanským na jedné straně ramene váhy a luciferským na straně druhé. Člověk musí neustále usilovat o rovnováhu mezi oběma těmito silami: mezi tím, co by ho chtělo vyvést nad něho samého a tím, co by ho chtělo stáhnout pod něho samého. Nyní ale novější duchovní civilizace zaměnila ono fantasticky-blouznivé v luciferském principu za božské. Takže v tom, co se líčí jakožto ráj, spočívá ve skutečnosti líčení principu luciferského a že dochází k této strašlivé záměně mezi luciferským a božským - protože se neví, že záleží na udržování rovnováhy mezi dvěma mocnostmi, které usilují strhnout člověka na tu neb onu stranu.

Tuto skutečnost bylo nutno odhalit nejprve. Má-li člověk usilovat o to, co se nazývá křesťanské, pod čímž se však dnes často rozumí prapodivné věci, musí mu být jasné, že to může být pouze úsilí o rovnováhu mezi principem luciferským a ahriman- ským; a že zejména poslední tři až čtyři století vyřadila pravé poznání bytosti člověka natolik, že se velmi málo ví o rovnováze a ve Ztraceném ráji překřítlo se luciferské na božské a učinil se protiklad z prvku ahrimanského, který není již Ahrimanem, nýbrž který se stal moderním ďáblem nebo moderní hmotou nebo něčím podobným. Tento dualismus, který je ve skutečnosti dualismem mezi Luciferem a Ahrimanem, tento dualismus straší ve vědomí moderního lidstva jakožto protiklad mezi Bohem a ďáblem. A Ztracený ráj měl by vlastně být pojímán jakožto líčení ztracené říše Luciferovi ... je pouze překřtěná.

Na ducha novější civilizace je nutno dnes poukázat proto tak mocně, že je nutno, aby si lidé ujasnili, jak se dostali na šikmou plochu (je to historická nutnost, avšak nutnosti jsou zde přece také k tomu, aby byly chápány), a že, jak již bylo řečeno, vzhůru může dojít jen pomocí nej radikálnějšího léčebného procesu. Líčením duchovního světa často se dnes rozumí jako vylíčení toho, co je nadsmyslové, co však nežije zde na naší zemi. S duchovním názorem chtěli bychom utéci od toho, co nás zde na naší zemi obklopuje. Neví se, že tímto útekem do abstraktní duchovní říše, není právě duch, co nalézáme, nýbrž oblast Luciferova.

A mnohé, co se dnes nazývá „mystikou“, „theosofii“, je vyhledávání oblasti Luciferovy. Nebot' pouhé vědění o duchu nemůže být základem dnešního úsilí

lidí o ducha, protože tomuto dnešnímu, tomuto současnému úsilí o ducha je přiměřené poznat souvislost mezi duchovními světy a světem, do něž se rodíme, abychom v něm žili mezi zrozením a smrtí.

Následující otázka měla by se nás dotýkat především tehdy, když svůj zrak obrátíme k duchovním světům: proč přicházíme z duchovních světů do světa fyzického? Nuže, přicházíme do tohoto fyzického světa - a co dnes nastíním, to rozvedu zítra a pozítří podrobněji - rodíme se do tohoto fyzického světa, protože zde na této zemi zažijeme, prožijeme věci, které se v duchovních světech prožít nedají: nýbrž abychom je prožili, musíme sestoupit do tohoto fyzického světa a výsledky tohoto prožívání musíme z tohoto fyzického světa vynést vzhůru do světa duchovního. K dosažení toho je však nutno ponořit se do tohoto fyzického světa, je nutno právě svým duchem poznávajíc ponořit se do tohoto fyzického světa. Kvůli duchovnímu světu je nutno ponořit se do tohoto fyzického světa.

Představme si - aby se radikálně řeklo, co chci vyslovit, - představme si ... nu, řekněme, normálního člověka naší doby, který se poctivě živí, prospívá svůj správný počet hodin, snídá, jí v poledne a večer atd., a má také duchovní zájmy, dokonce vysoké duchovní zájmy, který se stane členem, řekněme, theosofické společnosti, protože má duchovní zájmy, zde pak všelicos provádí, aby zvěděl, co se v duchovních světech děje. Představme si člověka, který má takřka „v malíčku“ všechno, co je zaznamenáno v té neb oné současné theosofické literatuře, který jinak však žije dle běžných zvyklostí života. Představme si takového člověka! Co znamená všechno to vědění, které si osvojil svými vyššími duchovními zájmy? Znamená to něco, co mu může zde na této zemi způsobit trochu vnitřní duševní slasti, takový pravý luciferský požitek, i když to je požitek zjemnělý, rafinovanější! Z toho se branou smrti nic nepronáší, z toho se branou smrti nepronáší zhola nic; neboť mezi takovými lidmi - a je jich hodně - mohou být takoví, kteří nemají ani tušení o tom - přesto že mají v malíčku, co je tělo astrální, éterné atd., nemají ani tušení o tom, co se děje, hoří-li svíce; nemají ani tušení o tom, jaká kouzla se provádějí, aby venku jela tramvaj; jedou sice v ní, ale nic o ní neví. A více : mají sice v malíčku, co to je astrální, éterné tělo, karma, reinkarnace - nemají však ani potuchy o tom, o čem se hovoří, o čem se dnes usiluje na příklad ve schůzích proletářů; to je nezajímavé! Zajímá je pouze, jak vypadá tělo éterné, jak vypadá tělo astrální ... nezajímá je, jakými cestami se ubírá kapitál, když se od začátku 19. století stal vlastní vládnoucí mocností. Vědění o těle éterném, astrálním vůbec neprospěje, jestliže lidé zemřeli! Právě toto je nutno říci ze skutečného poznání duchovního světa. Má to cenu teprve

tehdy, stane- li se toto duchovní poznání nástrojem pro ponoření do hmotného života a zde v hmotném životě přijímá to, co se v duchovních světech samotných přijímat nedá, co se však musí do nich vnést. Máme zde přírodní vědu; učí se jí na našich univerzitách v nejrůznějších oborech. Experimentuje se, bádá se atd., zde se přírodní věda uskutečňuje. Touto přírodní vědou napájíme naši techniku, touto přírodní vědou léčíme dnes také již lidi, konáme vše možné. Vedle toho jsou církevní vyznání. Táži se vás však nyní: uvědomili jste si již obsah takových běžných nedělních kázání, kde se na příklad hovoří o království Kristově a podobně? Jaký je vztah mezi přírodní vědou a tím, o čem se zde hovoří? Většinou žádný. Obě věci krácejí vedle sebe. Jedni se domnívají, že mají pravou sílu, aby mohli mluvit o Bohu, Duchu svátém a všem možném ... v abstraktních formách, i když říkají, že věci pocítují, přesto o tom hovoří v abstraktních pojmech; druzí hovoří o bezduché přírodě: není zde mostu! Dále jsme v novější době obdrželi různé theosofické názory, mystické názory. Tyto mystické názory hovoří o rozmanitých věcech, vzdálených životu, nehovoří však o lidském životě, protože nemají sílu ponořit se do lidského života. Rád bych se zeptal, zda by se hovořilo ve správném smyslu o stvořiteli světa, kdyby se vymyslel tak, že by sice byl velmi zajímavým, pěkným duchem, který by však nikdy nemohl přikročit ke stvoření světa? Duchovní mocnosti, o kterých se dnes často mluví, nemohly by nikdy dospět ke stvoření světa! Neboť myšlenky, které o nich rozvíjíme, nejsou vůbec schopny zasáhnout do toho, co je naším věděním o přírodě nebo naším věděním o sociálním životě lidí.

Smím snad, aniž bych byl neskromný, vysvětlit na příkladu, co míním. V jedné ze svých posledních knih „O duševních záhadách“ /Von Seelenräseln/ upozornil jsem na to - a často jsem to vyslovil přímo v přednáškách - jakému nesmyslu se učí v dnešní fyziologii, tedy také v přírodní vědě, nesmyslu, že v člověku jsou dva druhy nervů, nervy motorické, které jsou základem vůle, a nervy senzitivní, které jsou základem postřehování, pocitů. Není-liž pravda ... co existuje telegrafie, máme zde obraz telegrafie ... tedy, z oka vede nerv k ústřednímu orgánu, pak z ústředního orgánu vede opět k nějakému údu; vidíme pohybovat se zde něco jakožto úd ... telegrafní drát vede z tohoto orgánu, z oka k orgánu ústřednímu; ten uvede v činnost nerv pohybový a pak je proveden pohyb.

Tomuto nesmyslu učí se v přírodní vědě. Je nutno nechat jej učit, neboť v abstraktním duchovním názoru mluví se o všem možném, nevyvíjejí se jen takové myšlenky, které mohou pozitivně zasahovat do přírodního ruchu; není síly v tom, co jsou duchovní názory, aby se vyvíjelo vědění o přírodě samotné.

Není totiž rozdíl mezi nervy motorickými a senzitivními, nýbrž co se nazývá nervy volními, jsou též nervy senzitivní! Jsou zde jen k tomu, abychom si uvědomovali své vlastní údy, mají-li se vykonat pohyby. Školní příklad tabesu (*rozkladu*) dokazuje pravý opak toho, co se má dokázat. Nebudu se tím dále zabývat, ježto mezi vámi není přiměřených předběžných fyziologických poznatků. Zajisté bych rád někdy o těchto věcech hovořil v kruhu lidí s fyziologickým, biologickým školením; zde chci pouze upozornit na to, že na jedné straně máme přírodní vědu, na druhé straně mluvení a kázání o duchovních světech, které neproniká do žádných reálných světů v přírodě. Toto však potřebujeme. Potřebujeme poznání ducha, které je tak silné, že se současně může stát vědou přírodní. Dospějeme k němu jen tehdy, přihlédneme-li ku chtění, na něž jsem vás chtěl dnes upozornit. Kdybychom chtěli založit sektářské hnutí zase jen s nějakou dogmatikou o božském a duchovním principu, a který potřebuje budovu, zřídili bychom, respektive nechali bychom zřídít nějakou budovu. Protože to nechceme, nýbrž chceme již v tomto zevním konání naznačit, že se chceme ponořit do života, museli jsme také tuto budovu postavit zcela ze chtění duchovní vědy samotné. Na jednotlivostech této stavby bude jednou zjevné, že skutečně důležité principy - které se dnes pod vlivem zmíněných dvou dualismů staví do nejnesprávnějšího světla - mohou se postavit na svůj zdravý základ. Chtěl bych vás dnes upozornit ještě najedno.

Pohledte na řadu sedmi sloupů, stojících po obou stranách hlavní části naší stavby: nad nimi jsou hlavice sloupů, pod nimi paty. Nejsou stejné, nýbrž každý následující se vyvíjí z předcházející. Učiníte si tedy názor o druhé hlavici, dovedete-li se vžít do první a do jejích tvarů, dovedete-li si oživit myšlenku metamorfózy všeho organického, a nyní máte myšlenku opravdu tak živou, že tato myšlenka není abstraktní, nýbrž že sleduje růst. Potom vidíte vyvíjet se druhou hlavici z první, třetí z druhé, čtvrtou z třetí atd., až k sedmé. Byl tak učiněn pokus, v živé metamorfóze nechat vyvinout hlavici, část architrávu a tak dále z druhé, napodobit tvorbu, žijící jakožto duchovní tvorba v přírodě samotné, jako příroda nechává vzcházet jednu podobu z druhé. Mám pocit, že žádná hlavice by nemohla být jinou než, jakou nyní je.

Při tom se však ukázalo něco velmi pozoruhodného. Mluví-li dnes lidé o evoluci, říkají často: vývoj, vývoj, evoluce - napřed něco nedokonalého, pak něco více dokonalého, více diferencovaného atd., a dokonalejší věci jsou také složitější. Tak jsem to nemohl provést, když jsem nechal ze sebe vznikat sedm hlavíc dle metamorfózy; nýbrž když jsem dospěl ke čtvrté hlavici, vzešla mně

tato čtvrtá, ježto jsem měl následující pátou, která měla být dokonalejší než čtvrtá, vytvořit jakožto nejsložitější. To znamená, nesledoval-li jsem jako Haeckel nebo Darwin pouze v myšlenkách abstraktní věci, nýbrž musel jsem učinit tvary tak, jak jeden tvar vzchází z předcházejícího - jako v přírodě vzchází jeden tvar z druhého z vitálních sil - byl jsem nucen udělat sice pátý tvar v jeho plochách umělečtější než čtvrtý - ne však složitější, nýbrž jednodušším stal se celý tvar. A šestý byl opět jednodušší a sedmý opět jednodušší. A tak jsem viděl, že vývoj není pokračováním ke stále více diferencovanějšímu, nýbrž že vývoj je vzestupem k vyššímu bodu, pak ale opět klesáním do stále jednoduššího.

To prostě vzešlo z práce samotné. A viděl jsem, jak tento princip evoluce, vzcházející z umělecké práce, je stejný jako princip evoluce v přírodě.

Neboť pozorujte lidské oko; je jistě dokonalejší než oči některých zvířat. Ale oči některých zvířat jsou složitější než lidské oko; mají na příklad uvnitř uzavřené, určité krví naplněné orgány, mečovité prodloužení, vějířky, které u člověka nejsou, jsou do jisté míry rozpuštěny. Lidské oko je opět zjednodušené proti tvarům některých očí zvířat. Sledujeme-li vývoj oka, shledáme: nejprve je primitivní, jednoduché, pak se stává stále složitější a složitější; potom se ale opět zjednodušuje a nej dokonalejší není to, co je nej složitější, nýbrž co je opět jednodušší než ono uprostřed stojící.

A bylo nutno učinit to také tak, když se umělecky tvořilo, co znamenalo vytvořit vnitřní nutnost. Nebyla zde snaha o něčem bádát, nýbrž usilovalo se o spojení se samotnými vitálními silami. A v naší stavbě usilovalo se o vytvoření tvarů tak, že v tomto vytváření spočívají uvnitř tytéž síly, které jakožto duch přírody jsou základem této přírody. Je hledán duch skutečně tvůrčí, žijící v produkcích světa, který nakáže pouze. To je to podstatné. To je také důvod, proč se odmítly mnohé návrhy těch, kdo chtěli také naši stavbu vybavit různými symboly a podobnými věcmi; není jednoho symbolu ve stavbě, nýbrž všechno jsou tvary, napodobující tvoření ducha v přírodě samotné.

Tím ale je dán začátek k něčemu, co musí pokračovat. A bylo by dobře, kdyby bylo chápáno právě toto hledisko věci - chápáno, jak skutečně mají být hledány prazdroje lidských úmyslů, lidské tvorby, nutné ve všech oborech pro novější lidstvo! Dnes přece žijeme v samých požadavcích: jsou to však jednotlivé požadavky. Tyto požadavky vzcházejí z různých životních kruhů; potřebujeme však také souhrn. Ten nemůže vzejít z něčeho, co plyne pouze v okruhu zevního viditelného bytí, neboť základem všeho viditelného je nadviditelné, a to je dnes nutno pochopit. Řekl bych: mělo by se dnes velmi dobře

naslouchat věcem, které se dnes dějí, a shledáme, že není tak příliš absurdní myšlenka, že všechno staré se hroutí ... pak ale musí zde být něco, co může vstoupit na jeho místo! Ovšem, spřátelit se s touto myšlenkou, k tomu je nutná určitá odvaha, kterou nelze získat v zevním světě, nýbrž pouze vnitřně.

Tuto odvahu bych nechtěl definovat, pouze charakterizovat. Dnešní spící duše byly by zcela určitě nadšené, kdyby se tu neb tam vyskytl někdo, kdo by uměl malovat tak jako Rafael nebo Leonardo. To je pochopitelné. Dnes však musíme mít odvahu říci: právo obdivovat Rafaela nebo Leonarda má jedině ten, kdo ví, že dnes se nemůže a nesmí tvořit tak, jak tvořili Rafael a Leonardo. Pro znázornění dá se konečně říci něco velmi šosáckého: duchovní obsah Pythagorovy věty má dnes právo uznat pouze ten, kdo se nedomnívá, že Pythagorova věta měla být objevena teprve dnes. Každá věc má svoji dobu - a věci je nutno chápat z konkrétní doby.

Dnes je nutno vynaložit skutečně více, než kolik chtějí vynaložit někteří lidé, i když se také připojí k nějakému duchovnímu hnutí: dnes je nutno dospět k poznání, že se musíme postavit před obnovení bytí vývoje lidstva. Je snadné říci, že naše doba je dobou přechodnou. Každá doba je dobou přechodnou; záleží jen na tom, vědět, co přechází. Nechtěl bych tedy vyslovit tuto trivialitu, že naše doba je dobou přechodnou, chtěl bych však říci něco jiného: stále se hovoří o tom, že příroda a život nečiní skoky. Je to velmi moudré, řekne-li se: postupný vývoj, nikde skoky! Nuže, příroda činí skoky stále: postupně vytváří zelený list, přetváří jej v jinak uzpůsobený lístek kališní, v barevný květní lístek, v prašníky, v pestík.

Příroda činí skoky stále, když vytváří jediný útvar - ve větším životě jsou stálé převraty. V životě člověka vidíme, jak výměnou zubů se dostávají zcela nové poměry. A kdyby pozorovací schopnost dnešních lidí nebyla tak hrubá, dalo by se kolem 20 roku pozorovat v životě člověka třetí období a tak dále.

Leč i dějiny samotné jsou organismem a dochází k takovým skokům. Lidé si jich nevnímají. Neuvědomují si dnes, k jak významnému skoku došlo na přelomu 14. a 15. století, nebo vlastně uprostřed 15. století. Co se však tehdy stalo, to se chce uprostřed našeho století naplnit. A opravdu to není žádné mudrování, nýbrž něco, co se může postavit po bok všem exaktním pravdám, hovoří-li se o tom, že události, které tak lidstvem hýbou a které v poslední době dospěly k takovému vyvrcholení, směřují k něčemu, co lze opravdu rozpoznat jakožto něco, co se připravuje a co mocně vniká do vývoje lidstva ve středu tohoto století. S takovými věcmi musí se zabývat ten, kdo nechce z nějaké libovůle ustanovit ideály pro vývoj lidstva, nýbrž kdo chce pomocí tvůrčích sil světa najít duchovní vědu, která pak také může vtéci do života.